

Юлія Гвоздецька

Україна, Умань

ПЕДАГОГІКА

(Проблеми підготовки фахівців)

КРИТЕРІЇ, ПОКАЗНИКИ ТА РІВНІ СФОРМОВАНOSTІ ФАХОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВИКЛАДАЧА З ОСНОВ ТЕХНОЛОГІЙ ХАРЧОВИХ ВИРОБНИЦТВ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНО- ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ

Актуальність дослідження. Інтеграція України у Європейський освітній простір передбачає підготовку компетентних педагогів, які будуть відповідати міжнародним вимогам та стандартам якості. Ефективність підготовки майбутнього педагога та якості освіти загалом визначаються рівнем сформованості фахової компетентності сучасного педагога. Фахова компетентність викладача є основним критерієм його відповідності професійній діяльності.

Фахова компетентність викладача з основ технологій харчових виробництв – це сукупність особистісно-діяльнісних характеристик особистості, які забезпечують здатність успішно виконувати професійні завдання і обов'язки педагогічної діяльності. Сучасне суспільство вимагає постійного зростання фахової компетентності майбутніх викладачів, що зумовило необхідність визначення критеріїв, показників та рівнів сформованості фахової компетентності майбутніх викладачів з основ технологій харчових виробництв.

Аналіз останніх наукових досліджень. Аналіз науково-педагогічної літератури свідчить про те, що є багато досліджень з проблем формування фахової компетентності викладачів. Визначення критеріїв та показників підготовки у педагогічному дослідженні опрацьовували такі відомі педагоги, як Ю.Бабанський, О.Барабанщиков, В.Беспалько, П.Городов, І.Ісайова, Н.Кузьміна, Л.Макарова, А.Маркова, М.Монахова, Г.Подчалимова, А.Реана, та великої кількості інших дослідників.

Проте в науковій літературі не розкрито критерії, показники та рівні формування фахової компетентності майбутнього викладача з основ технологій харчових виробництв у процесі професійно-практичної підготовки.

Мета статті полягає у визначенні основних критеріїв, показників та рівнів сформованості фахової компетентності майбутнього викладача з основ технологій харчових виробництв у процесі професійно-практичної підготовки.

Виклад основного матеріалу. Визначення критеріїв - одне із складних завдань педагогічної науки. Критерії (від грец. *kriterion* – засіб судження, мірило) – як “мірило достовірності людських знань, їхньої відповідності об’єктивній дійсності” [4, с.420], застосовуються під час оцінювання, визначення, класифікації, діагностування педагогічних явищ на основі загальнонаукових принципів. Критерій – це принцип оцінки ефективності, а показник – модель кількісної характеристики явища [1, с.71].

На думку М Монахова критерій є сукупністю основних показників, що розкривають норму, вищий рівень розвитку відповідної якості. Отже, будучи компонентом критерію, показник є типовим і конкретним виявом однією із суттєвих сторін, на підставі якого можна “визнати” наявність якості, судити про рівень її розвитку. Його використання допомагає оцінити якість і рівень її сформованості [2, с.6].

Педагогічна теорія і практика передбачає загальні вимоги до виділення й обґрунтування критеріїв, які зводяться до таких: 1) критерії повинні відображати основні закономірності функціонування і розвитку аналізованого явища; 2) за допомогою критеріїв повинні встановлюватися зв’язки між всіма компонентами аналізованого явища; 3) критерії повинні розкриватися через показники, за якими можна судити про більший або менший ступінь вираженості даного критерію; 4) критерії повинні відображати динаміку вимірюваної якості в часі та просторі; 5) якісні показники повинні виступати в єдності з кількісними та доповнювати один одного [3, с.140].

Під критеріями сформованості фахової компетентності майбутнього викладача з основ технологій харчових виробництв ми розуміємо сукупність

ознак, на основі яких можна зробити висновок (оцінку) про рівень її сформованості, при цьому рівень сформованості визначається в конкретних показниках.

Опираючись на літературні джерела і на власні наукові дослідження, нами були запропоновані такі критерії сформованості фахової компетентності майбутнього викладача з основ технологій харчових виробництв: мотиваційно-ціннісний, когнітивно-результативний, діяльнісний. Визначені критерії дадуть нам можливість оцінити сформованість фахової компетентності студентів у процесі констатувального експерименту і визначити основні проблеми і недоліки у професійно-практичній підготовці викладачів з основ технологій харчових виробництв.

Розкриємо сутність кожного запропонованого критерію.

Мотиваційно-ціннісний критерій характеризує мотиваційні установки особистості: систему мотивів вибору фаху та розуміння його ціннісних орієнтирів, рівень задоволеності і бажання вдосконалювати свою фахову підготовку через усвідомлення змісту професії, її особливостей. До *показників* мотиваційно-ціннісного критерію відносимо ціннісне ставлення до майбутньої професійної діяльності, стійку мотивацію до розкриття власних можливостей у педагогічній діяльності, вміння організовувати власний пізнавальний інтерес, прагнення до самовдосконалення.

Когнітивно-результативний критерій визначає ступінь володіння теоретичними знаннями. Знання завжди є базовим показником компетентності, оскільки вони є основою формування моделей будь-якої професійної діяльності. До *показників* когнітивно-результативного критерію ми відносимо сформованість професійно-важливих знань і вмінь, їх застосування у нових педагогічних умовах, адекватна самооцінка, високо розвинута здатність до прогнозування позитивних самозмін, виявлення і актуалізація потенційних можливостей, наявність ініціативи, творчого бачення професійної ситуації, усвідомленим вибором прийомів роботи і їх науковим обґрунтуванням,

пропонуванням нових ідей і форм роботи, активна участь у творчій роботі з опорою на особистий досвід.

Діяльнісний критерій характеризується дієвістю знань, тобто здатністю використовувати теоретичні знання при вирішенні фахових завдань. До *показників* діяльнісного критерію ми відносимо володіння фаховими знаннями, уміннями й навичками, високий ступінь розвиненості прийомів розумової діяльності; прагнення до творчої самореалізації; висока пізнавальна активність, здатність до самоаналізу й самовдосконалення, готовність до творчого використання в майбутній професійній діяльності набутих фахових компетенцій.

На підставі визначених критеріїв та показників нами було розроблено чотири рівні сформованості фахової компетентності майбутнього викладача з основ технологій харчових виробництв: високий, достатній, середній, низький.

Високий рівень, який характеризується у майбутніх викладачів з основ технологій харчових виробництв повним усвідомленням вибору професії, її соціальної значущості, стійкою мотивацією до розкриття власних можливостей у професійній діяльності, гуманістичними поглядами професійної діяльності. Сформованістю професійно значущих педагогічних знань і вмінь, застосуванням знань і вмінь у нових педагогічних умовах; адекватною самооцінкою, високо розвинутою здатністю до прогнозування позитивних самозмін, виявленням і актуалізацією потенційних можливостей, наявністю ініціативи, творчого бачення професійної ситуації, усвідомленим вибором прийомів роботи і їх науковим обґрунтуванням, пропонування нових ідей і форм роботи, активною участю у творчій роботі з опорою на особистий досвід. Володінням фаховими знаннями, уміннями й навичками, високим ступенем розвиненості прийомів розумової діяльності; прагненням до творчої самореалізації; високою пізнавальною активністю, здатністю до самоаналізу й самовдосконалення, готовність до творчого використання в майбутній професійній діяльності набутих фахових компетенцій.

Достатній рівень, який характеризується частковою сформованістю професійної мотивації, усвідомленням необхідності вдосконалення власної особистості. Наявністю професійно значущих педагогічних знань реконструктивного характеру, які активно застосовуються в процесі професійної діяльності, сформованістю професійних умінь, з наданням переваги діям за аналогією; неадекватна (завищена або занижена) самооцінкою, епізодичним прагненням до прогнозування позитивних самозмін. Володінням фаховими знаннями, уміннями і навичками, не достатній ступінь розвиненості прийомів розумової діяльності, творче баченням професійної ситуації, пропозиції вирішення проблеми на основі набутих знань, активною участю у творчій роботі з опорою лише на зовнішній педагогічний досвід, підтримка ініціативи інших в організації роботи.

Середній рівень, який характеризується початковим осмисленням вибору професії, епізодичною активністю до самовдосконалення, помірним інтересом до майбутньої професійної діяльності. Усвідомленням студентом певних норм педагогічної діяльності, репродуктивним використання знань, умінь та навичок з фахових та психолого-педагогічних дисциплін, неадекватною (занижена або завищена) самооцінкою, не прагненням до прогнозування позитивних самозмін. Не в повній мірі володінням фаховими знаннями, уміннями і навичками, низьким ступенем розвиненості прийомів розумової діяльності, участі у творчій діяльності, низькою пізнавальною активністю, байдужим ставленням до самоаналізу та самовдосконалення.

Низький рівень, який характеризується не сформованістю професійної мотивації, негативним ставленням до самовдосконалення, негативним ставлення до майбутньої професійної діяльності. Наявністю окремих поодиноких спеціальних педагогічних знань репродуктивного характеру, нерозвиненістю педагогічних умінь; неадекватною (частіше завищена) самооцінкою, байдужим ставлення до прогнозування позитивних самозмін. Слабким рівнем володіння фаховими знаннями, уміннями і навичками, участю у творчій діяльності, але без коригування чужого досвіду, баченням проблеми

лише в рамках стандартної педагогічної ситуації, низькою пізнавальною активністю, негативним ставленням до самоаналізу та самовдосконалення.

Висновки. Визначені критерії, показники та рівні забезпечать можливість оцінити сформованість фахової компетентності майбутнього викладача з основ технологій харчових виробництв, що є перспективою наших подальших досліджень з метою визначення шляхів для підвищення рівня фахової компетентності майбутнього викладача з основ технологій харчових виробництв у процесі професійно-практичної підготовки.

Література:

1. Брокгауз Ф.А. Иллюстрированный энциклопедический словарь. Современная версия / Ф. А. Брокгауз, И. А. Ефрон. – М. : Эксмо, 2008. – 703 с.
2. Монахова М. Педагогическое проектирование – современный инструментарий дидактических исследований / М. Монахова // Школьные технологии. – 2001. – № 5 – 5–7с.
3. Коростіль Л.А. Самоосвіта особистості як соціальне та педагогічне явище / Л. А. Коростіль // Педагогічні науки : зб. наук. праць. – Суми: Видавництво СумДПУ, 2009. – №1. – 138 – 145с.
4. Кремень В.Г., Ільїн В.В. Філософія: Логос, Софія, Розум: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / В.Г. Кремень, В.В. Ільїн – К.: Книга, 2006.-432 с.

Науковий керівник:

доктор педагогічних наук,
Грітченко Анатолій Григорович

Відомості про автора:

Гвоздецька Юлія Василівна

вул.Комарова, б.8, кв.9

м.Умань, Черкаська область

20300

+380939337304

umanboxing@mail.ru

Аспірантка Уманського
державного педагогічного
університету імені Павла Тичини
Потрібний електронний сертифікат